

Згадує дана пам'ятка права також про смердів і огнищанинів та специфіку призначення їм покарання, що відображено в ст. 78 Просторової редакції: «Якщо смерд мучить смерда без княжого повеління, то 3 гривні штрафу князю, а за страждання (потерпілому) гривня кун; якщо хто буде мучити огнищанина, то 12 гривень штрафу князю, а за страждання (потерпілому) гривня» [2].

Окремі особливості застосування інституту покарання були передбачені також стосовно вільних людей, наприклад купців, чия діяльність була пов'язана з ризиком та можливістю виникнення форс-мажорних випадків. Відповідно до ст. 54: «Якщо який-небудь купець, відправившись куди-небудь з чужими грошима, зазнає корабельної аварії, або нападуть на нього, або від вогню постраждає, то не творити над ним насильства, не продавати його; але якщо він стане щорічно виплачувати борг, то нехай так і платить, бо ця погуба від Бога, а він невинний; якщо ж він проп'є або поб'ється об заклад (проспорить), або по нерозумінню пошкодить чужий товар, то нехай буде так, як захочуть ті, чий це товар: чи будуть чекати, поки він виплатить, це їх право, чи продадуть його, це їх право» [2].

Важливою, з огляду на предмет дослідження, в Руській Правді є норма, що бере до уваги особливості психологічного та фізіологічного стану винного в момент вчинення злочину, наявність в його діях вини. Вона відображена в ст. 62: «Якщо пан б'є закупа не міркуючи, п'яним і без провини, то слід платити (штраф князю) як і за вільного, так і за закупа» [2].

Таким чином, хоча Руська Правда, за твердженням М. В. Калачова, й не може називатися офіційним документом, а є лише збірником, що укладений окремими особами, в різний час та доповнений під впливом різних обставин [5], все ж таки вона містила окремі положення, які стосувались спеціальних засад призначення покарання, що говорить про її передовий характер. Характерні особливості призначення покарання полягають в тому, що тогочасний закон про кримінальну відповідальність містив такі конструкції, які на сьогодні можна віднести до спеціальних засад призначення покарання, а саме: призначення покарання за незакінчений злочин, врахування при призначенні покарання внутрішнього стану особи, яка вчинила злочин, й інші не характерні для сучасного права правила призначення покарання, але такі, що вказують на прогресивний характер кримінального права та призначення кримінального покарання за часів Київської Русі.

Список бібліографічних посилань

1. Терлюк І. Я. Огляд історії кримінального права України : навч. посіб. Львів : Ліга-Прес, 2007. 92 с.
2. Русская Правда. Тексты на основании 7 списков и 5 редакций / сост. С. Юшков ; Укр. акад. наук, Институт истории материальной культуры. Киев : Изд-во Укр. акад. наук, 1935. URL: <http://litopys.org.ua/yushkov/yu.htm> (дата звернення: 10.10.2018).
3. Єрмолаєв В. М. Правда Руська Ярослава Мудрого: до витоків і традицій вітчизняного законодавства. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 129. С. 3–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2015_129_3 (дата звернення: 10.10.2018).
4. Шинкарьов Ю. В. Покарання як основний захід кримінально-правового характеру за Руською Правдою. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право»*. 2011. Вип. 16. С. 119–124.
5. Текстъ Русской Правды на основании четырехъ списковъ разныхъ редакцій / издалъ Н. Калачовъ. М. : Тип. Августа Семена, 1846. 66 с.

Одержано 16.10.2018

УДК 343.34

Володимир Валентинович ГОЛУБОШ,

здобувач Національної академії внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕЯКІ ФОРМИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Форми об'єктивної сторони злочинів проти громадської безпеки охоплюють багато діянь. Особливої уваги вимагають деякі з них, на нашу думку – досить суперечливі.

Вимагає уваги таке діяння, як розтрата предметів злочину, передбаченого ст. 262 КК, яка при конструюванні диспозиції ст. 262 КК залишилась поза увагою законодавця [1, с. 96]. Розтрата предметів злочину, передбачених ст. 262 КК, необґрунтовано залишилась за

межами кримінальної відповідальності, адже дані предмети, так само як і майно (предмет злочинів проти власності) можуть вийти з-під державного контролю у зв'язку з їх розтратою особою, якій ці предмети були ввірені або перебували у її віданні. Тому доцільно у ст. 262 КК після слів «привласнення» вказати «розтрата».

Варто звернути увагу ще на один момент щодо об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 262 КК. І О. М. Сарнавський, який вперше висловив пропозицію [1, с. 103], і В. Л. Соколовський, який підтримав її [2, с. 131–132], обґрунтовано звертали увагу на конструктивний недолік законодавця при побудові ч. 3 ст. 262 КК: у даній нормі не передбачається кримінальна відповідальність за вчинення розбою з метою викрадення вибухових пристроїв та за вчинення вимагання вибухових пристроїв, поєднаного з насильством, небезпечним для життя і здоров'я. Ми повністю приєднуємося до позицій вказаних дослідників і підтримуємо раніше висловлені пропозиції щодо усунення недоліку щодо визначення ознак об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 3 ст. 262 КК.

Далі варто звернути увагу на діяння, відповідальність за які передбачається у ст. 263–263-1 КК. Так, положення Постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» розтлумачують виготовлення холодної чи вогнепальної зброї як умисні дії по їх створенню чи переробленню (п. 13) [3]. В науковій літературі висловлюється думка, що переробка вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263-1) – це здійснення без передбаченого дозволу впливу на вже наявну вогнепальну зброю з метою змінити її окремі властивості [4, с. 602] (перероблення ракетниці, стартового, будівельного, газового пістолета, інших пристроїв, пристосованих для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії у зброю, придатну до стрільби, або мисливської (зокрема – гладкоствольної) зброї – в обріз). У науковій літературі фактично ототожнюється виготовлення і переробка предметів аналізованого злочину [4, с. 602]. Така ж ситуація спостерігається і в положеннях п. 13 Постанови ПВСУ № 3 [3]. Таким чином, ми можемо констатувати розуміння переробки як способу виготовлення предметів аналізованого злочину.

Як вказано в Словнику української мови, термін «переробляти» має кілька значень: а) піддавати обробці; б) піддаючи обробці, перетворювати на що-небудь, виготовляти щось із якогось матеріалу, сировини; в) перетворювати на що-небудь; г) робити з чого-небудь щось інше; д) надавати чому-небудь нового, зміненого вигляду; е) перетворювати, змінювати що-небудь; є) робити заново, по-іншому, виправляючи, змінюючи що-небудь [5, с. 268].

Незважаючи на різне, на перший погляд, семантичне значення терміну «виготовлення» і «переробка», їх сутність є однаковою: в процесі вказаних дій особа або отримує зброю, придатну до стрільби, або удосконалює її вражаючі властивості. Тому видається доцільним виключити слово «переробка» з назви і тексту ч. 1 ст. 263-1 КК, при цьому взявши за основу положення п. 13 Постанови ПВСУ № 3 щодо розуміння «переробки» як складового елементу «виготовлення».

При розгляді сутності термінів «зміна маркування» та «фальсифікація», спеціалісти Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України звернули увагу, у випадках, коли йдеться про нанесення замість одного маркування іншого (неправильного), то ці дії охоплюються терміном «зміна маркування», що, до речі, охоплює і випадки зміни частини маркування [6]. З огляду на вищевикладене, сенс застосування у тексті статті слова «фальсифікація» є незрозумілим. А, отже, логічно розуміти термін «фальсифікація» як складовий елемент «зміни маркування». Тому ми вважаємо за необхідне виключити термін «фальсифікація» з назви і частини першої ст. 263-1 КК.

Список бібліографічних посилань

1. Сарнавський О. М. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 218 с.
2. Соколовський В. Л. Громадська безпека як об'єкт злочину : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 262 с.

3. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 16.10.2018).

4. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. коментар / за заг. ред. А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 1104 с.

5. Словник української мови : в 11 т. : Т. 6. Київ, 1975. 528 с.

6. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення зміни до статті 263-1 Кримінального кодексу України у зв'язку із приєднанням України до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb> (дата звернення: 16.10.2018).

Одержано 28.09.2018

УДК 343.12+343.143

Олександр Васильович ГОРБАЧОВ,

кандидат юридичних наук,

начальник управління карного розшуку

Головного управління Національної поліції в Харківській області

ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ УПРОВАДЖЕННЯ В ЗЛОЧИННЕ СЕРЕДОВИЩЕ ОСІБ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ СПЕЦІАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ З РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ

Як переконливо свідчить аналіз практики, планування є одним із найважливіших елементів організації залучення громадян до конфіденційного співробітництва, забезпечуючи цілеспрямовану та планомірну роботу оперативних підрозділів Національної поліції з ефективного використання сил, методів, засобів та заходів ОРД у цьому напрямі.

Накопичений практичний досвід свідчить про те, що там, де оперативні підрозділи будують свою роботу за ретельно продуманими планами, розрахованими на комплексне використання сил, методів, засобів та заходів, вони завжди досягають позитивного результату у процесі ОРД. Водночас нехтування планування спричиняє неорганізованість у роботі, призводить до плинності кадрів і браку перспектив посилення протидії злочинам [1, с. 81].

Планування (дія за значенням планувати) – мати намір зробити, виконати що-небудь; визначати за планом термін виконання, здійснення чого-небудь [2, с. 979]. Планування – це процес вибору цілей і рішень, необхідних для їх досягнення; це заздалегідь прийняте рішення про те, що робити, коли робити і хто робитиме. Плани забезпечують раціональний підхід до заздалегідь вибраних цілей [3].

Слід зазначити, що останнім часом комплексно питаннями організації і тактики залучення громадян до конфіденційного співробітництва підрозділами карного розшуку, зокрема визначенням особливостей організації і планування заходів залучення громадян до конфіденційного співробітництва, займався В. В. Редька [4]. У цілому, підтримуючи загальні положення його дисертації, слід зауважити, що автором не було приділено достатньо уваги питанням забезпечення безпеки осіб, які залучаються до конфіденційного співробітництва. У той же час заслуговує на увагу запропоноване автором визначення питання «організації планування заходів залучення громадян до конфіденційного співробітництва підрозділами карного розшуку», під яким він розуміє – діяльність оперативного підрозділу з узгодження цілей і завдань перекриття негласним апаратом осіб, об'єктів, маршрутів або на підставі проблеми, що виникла на території обслуговування, або потреб підрозділу на поточний і майбутній періоди та вироблення найраціональніших шляхів і засобів їх досягнення. Зважаючи на наведене, а також на гармонізацію вітчизняного законодавства у відповідності до європейських норм і стандартів, використовуючи філософський прийом розкриття